

Monastier „Visoki Dečany“ v Kosove

Mgr. Peter Bzik

Tento jeden z najstarších a najzachovalejších monastierov v Srbsku sa nachádza na západe Kosova približne 25 km južne od mesta Peč. Neďaleko, západným smerom, je Čierna Hora a Albánsko. Pri rieke Bistrica, pod strmými kopcami pohoria Prokletije, na mieste nádhernom a naplnenom vodami, založil sv. kráľ Štefan Dečanský monastier Christa Spasiteľa, ktorý je najväčším darom nemanjičovského duchovného a občianskeho dedičstva. Chrám, zasvätený sviatku Voznesenija Christovho, ktorý je najväčšou drahocnosťou v tomto monastieri, je vystavaný z mramoru. Predstavuje skvost sochárskeho umenia a nachádzajú sa v ňom najstaršie zachované fresky v Srbsku, ktoré sú ešte pôvodné. V chráme je aj šesť ikon, ktoré sú pôvodné. Pochádzajú zo začiatku 14. storočia. V monastieri sa ešte nachádza „riznica“ (t.j. múzeum), v ktorej je veľké množstvo starobylých a drahocenných bohoslužobných a iných cirkevných predmetov a odevov. V súčasnosti žije v monastieri okolo tridsať mníchov. Najstarší má okolo štyridsať rokov. Mnisi sa venujú písaniu ikon a drevorezbe na profesionálnej úrovni, tiež poľnohospodárstvu, stavebným prácam, chovu dobytku, včiel a majú aj vlastné vínné pivnice, takže ekonomicky sú nezávislí. Tento monastier je oddávna chránený ako historická pamiatka a predstavuje národnú a duchovnú identitu srbského národa.

O živote sv. kráľa Štefana i o budovaní dečanského monastiera sa dozvedáme z početných literárnych stredovekých rukopisov. Z mnohých dokumentov a zápisov v srbskom, tureckom a ďalších jazykoch môžeme poznávať osud monastiera, ktorý je skoro nepretržite napádaný a rabovaný, no

Dečanský chrám v zime

Dečanský monastier z vtáčej perspektívy

opäť obnovovaný a obdarovaný a ktorý aj napriek najťažším pokušeniam zostal živým svedkom krvavej histórie Balkánu.

Zakladateľom monastiera je, ako sme už spomínali, Štefan Uroš III. Dečanský, syn sv. kráľa Milutina a otec kráľa Dušana. Cirkev ho oslavuje ako veľkého mučenika 11./24. novembra. Už ako desaťročného ho jeho otec dal ako vazala i s ďalšími deťmi chánovi Zlatej Hordy Nogajovi, len aby nezaútočil na Srbsko, kde ostali až do Nogajovej smrti. V mladosti bol Štefan krivo obvinený, že chcel svoju otcovi prevziať trón, a tak bol oslepený a poslaný do vyhnanstva do carihradského monastiera Christa Vsederžiteľa. Prebývajúci

v modlitbe, krotkosti a milosrdenstve, upátal pozornosť a náklonnosť duchovenstva a obyčajných ľudí, ako aj samotného byzantského cisára Andronika II. Po siedmych rokoch, za pomoci srbských i gréckych biskupov, sa s ním jeho otec zmieril a dal mu spravovať Budimľanskú oblasť. V roku 1322, po smrti sv. kráľa Milutina, je korunovaný s menom Uroš III. Pri korunovácii mu spadla šatka z jeho očí, ktoré stále nosil a udialo sa zázračné vyliečenie jeho slepoty, ktoré mu daroval sv. Nikolaj Divotvorca. Štefan Uroš III. zdedil po svojom otcovi veľkú krajinu, bohatú na zlaté a strieborné bane s dobre rozvinutým poľnohospodárstvom a trhom, kde vládol múdro a bohumilo, milujúc ľudí i Boha. Zbožný kráľ s obľubou vykonával milosrdenstvo, venoval sa askéze a skrášľovaniu Božích chrámov vo svojej krajine i mimo nej v Jeruzaleme vo Sv. Zemi, v Alexandrii, na Sinaji, v Tessálii, v Ca-

Freska svätého kráľa Štefana Dečanského

*Príjímame mnišstva
v Dečanskom monastieri*

rihade a aj na sv. Hore Athos v slávnej lavre Chilandar. Vrcholom Štefanovej štedrosti bolo budovanie Vysokého Dečane, od ktorého aj dostal pomenovanie Dečanský.

Život Štefana Dečanského, ako aj stavbu monastiera, opísal v 14. storočí vo svojom diele igumen Grigorij Camblak. Rovnako opisuje aj výber samotného miesta na založenie kráľovho neobyčajného daru na úpätí hôr Prokletije medzi mestom Peč, sídlom srbského arcibiskupstva, a mestom Prizren, jedným zo slávnych sídel Nemanjiča.

Štefan Uroš III. dal po konečnom výbere miesta pre stavbu monastiera tento priestor ohradiť monastierskymi hradbami, v ktorých boli umiestnené aj kélie mníchov a ďalšie monastierske priestory. Stavbu samotného chrámu zverili do rúk veľkému majstrovi fra Vítovi, ktorý mal so sebou aj ďalších veľkolepých umelcov. Očití svedkovia hovoria o úžasnej majestátnosti a nádhere stavby už

Poklonenie sa ostatkom svätého kráľa Štefana Dečanského

počas výstavby. Celé dielo chrámu je odeté do západného romanogotického rúcha. Interiér je ladený v nádychu pravoslávneho kultu, prevažne Byzancie. Toto všetko sa vykonávalo aj v spolupráci so sv. arcibiskupom Danielom II., ktorý bol v tomto kráľov hlavný poradca.

Majestátnosti vonkajšieho výzoru chrámu patrične zodpovedá aj vnútorná nádhera a výzdoba chrámu: tesaný kameň, zlato a ďalšie drahocenné materiály (len pre približenie: 1 kg farby, ktorá bola použitá na fresky, sa vtedy predávala za 1 kg čistého zlata). Bol bohato vybavený bohoslužobnými predmetmi, zlatými a striebornými nádobami, drahocennými odevmi vyzdobenými perlami a drahokamami.

Smrť sv. Štefana Dečanského bola vynútená a mučenícka. Nedočkal sa ukončenia svojho majestátného daru. V roku 1331 mladý panovník kráľ Dušan znenazdajky napadol jeho dvor v Njerodimľu. Sv. Štefan bol zlapaný a uväznený na zámku Zvečan a po dvoch mesiacoch, 24. novembra, ho Dušanovi ľudia umorili. Telo trpiaceho kráľa bolo prevezené do monastiera Dečani, kde bolo uložené na vopred pripravené miesto.

Zavŕšiteľom otcovho veľkého daru – chrámu a monastiera, ako aj rozpisu fresiek, bol

mladý kráľ Dušan. On sám v roku 1343 v jednom liste píše o zázračnom prejavení sa Božej blahodate pri svätých ostatkoch jeho otca. Sv. Štefan sa zjavil cirkevníkovi a igumenovi monastiera a povedal, aby jeho telo už vybrali zo zeme. Arcibiskup s klérom počas modlitby otvorili hrob a našli ostatky neporušené. Tieto sväté ostatky boli uložené do kivotu pred ikonostas, aby ich tak mohol každý vidieť. Mnohí ľudia v nevôli, slepí, hluchí, malomocní, chorobomyselní prichádzali s vierou a modlitbou k svätému a boli uzdravovaní. Tak ako vtedy, aj po mnohé stáročia až doteraz, telo sv. kráľa Štefana je stále uložené v kivote pred ikonostasom Dečanského chrámu a činí zázraky.

Prvý igumen monastiera Visoki Dečani, Arsenije, veľký askéta, ktorý viedol anjelom rovný život, je spomínaný v živote sv. kráľa Dečanského. Freska s jeho vyobrazením sa nachádza v tomto svätom chráme. Ikona jeho nasledovníka Daniela je tiež v tomto chráme, v bočnej časti, zasvätenej sv. Nikolajovi. V jeho dobe bol monastier na vrchole svojej slávy a bohatstva. Žiaľ, tak to nezostalo ani jedno celé storočie. Už skoro, po bitke na Kosovom Poli (1389), čelil Dečanský monastier nájazdom Turkov. V plnosti podľahol monastier tureckej nadvláde v roku 1455 a bol pod ňou až do začiatku 20. storočia.

Zoznam bibliografických odkazov a web stránky:

Manastir Visoki Dečani. Beograd: Opština Stari Grad, 2007. 118 s. ISBN 978-86-905701-2-6.

BOGDANOVIČ, Dimitrije. Kniga o Kosovu. Beograd: Srpska akademija nauka, 1986. (online) (cit. 2008-04-11). Dostupné na internete: http://www.rastko.org.yu/kosovo/istorija/knjiga_o_kosovu/index_c.html

www.decani.org

<http://kosovo.net/glavna.html>